Program rozwoju pieczy zastępczej
w Powiecie Wągrowieckim do roku 2024

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wągrowcu – Organizator rodzinnej pieczy zastępczej

Wstęp

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na **jednostkach samorządu terytorialnego,** a także na organach administracji rządowej.

Od wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, czyli od dnia 1 stycznia 2012 roku etapowo wdrażany jest w Polsce proces przekształceń w obszarze pieczy zastępczej zmierzający do oparcia systemu przede wszystkim na rodzinnych formach pieczy zastępczej i ograniczeniu roli placówek opiekuńczo-wychowawczych . Prymat ten jest zgodny z kierunkiem wyznaczonym przez Konwencję o Prawach Dziecka, jak i przez inne europejskie akty prawne, zalecenia i rekomendacje.

Niezmiennym pozostaje fakt, że umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej może nastąpić wyłącznie po wykorzystaniu wszelkich form pomocy jego rodzinie nie wymagających separacji, a decyzja o umieszczeniu w pieczy, a także w rodzinie adopcyjnej powinna być poprzedzona wysłuchaniem dziecka, a jeśli tylko wiek dziecka i stopień dojrzałości na to pozwalają, jego zdanie powinno zostać wzięte pod uwagę.

Piecza zastępcza jest usługą na rzecz dziecka - to sposób wsparcia dziecka i rodziny, polegający na zapewnieniu całodobowej opieki i wychowania dziecku w sytuacji, kiedy nie może Ono przebywać pod opieką własnych rodziców.

Docelowo dziecko ma uzyskać stałą opiekę albo poprzez powrót do rodziców biologicznych, jeśli ich funkcjonowanie uległo poprawie, albo poprzez adopcję. Jeśli żadne z tych dwóch rozwiązań nie jest to niemożliwe - dziecku zapewnia się długoterminowa pieczę zastępczą do czasu jego usamodzielnienia.

Organizacja pieczy zastępczej jest zadaniem własnym powiatu. Wyróżniamy rodzinną pieczę zastępczą oraz instytucjonalną pieczę zastępczą, przy czym jako pierwszoplanową i najbardziej celową wskazuje się pieczę rodzinną.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są: rodzina zastępcza: **spokrewniona, niezawodowa, zawodowa**, w tym: zawodowa specjalistyczna dla dzieci niepełnosprawnych oraz umieszczonych na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego, **rodzinny dom dziecka.**

Jednostką odpowiedzialną za realizację zadań w zakresie współpracy i nadzoru nad rodzinnymi formami pieczy zastępczej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które prócz zadań wskazanych w ustawie realizuje także powierzone przez Zarząd Powiatu zadania **Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej**. W strukturze Centrum wyodrębniony został Zespół rodzinnej pieczy zastępczej, tworzony przez specjalistów, którzy bezpośrednio współpracują i wspierają osoby tworzące rodzinne formy pieczy zastępczej oraz małoletnich i pełnoletnich podopiecznych pieczy.

1. Dane statystyczne dotyczące pieczy zastępczej

1.1. Piecza zastępcza w 2020 roku Polsce – źródło danych GUS

Na koniec 2020 r. w pieczy zastępczej przebywało 71,5 tys. dzieci pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodziny naturalnej, w tym 55,5 tys. w pieczy rodzinnej oraz 16,0 tys. w pieczy instytucjonalnej. W porównaniu z 2019 r. liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej zmniejszyła się o 0,8%, przy czym spadek liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej dotyczył dzieci w pieczy instytucjonalnej.

Formy rodzinnej pieczy zastępczej

W końcu 2020 r. rodzinna piecza zastępcza funkcjonowała w formie rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych, których było 35 855 oraz w formie rodzinnych domów dziecka – 685 placówek. Wśród rodzin zastępczych rodziny spokrewnione stanowiły 64,6%, rodziny niezawodowe – 29,6%, a rodziny zawodowe – 5,8%.

Rodzinna piecza zastępcza

Funkcję rodziny zastępczej pełniło 19 190 małżeństw i 16 665 samotnych osób.
Rodziny które przyjęły jedno dziecko stanowiły 73,0%, dwoje dzieci - 18,0%, troje - 5,4%, zaś czworo i więcej dzieci 3,5% wszystkich rodzin zastępczych.

Pełnienia funkcji rodziny zastępczej podejmowały się najczęściej osoby w wieku 51–70 lat (53,6% ogólnej liczby osób prowadzących rodziny zastępcze).
Rodzinne domy dziecka prowadziło 588 małżeństw i 97 samotnych osób.
Większość osób (80,4%) pełniących funkcję rodzinnego domu dziecka była w grupie wiekowej 41–60 lat.

Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej

W rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 55 486 dzieci, w tym 4 747 dzieci w rodzinnych domach dziecka. Spośród wszystkich osób objętych opieką 6 195 osób posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, a 2 628 było sierotami.
Biorąc pod uwagę wiek podopiecznych umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej, zarówno w rodzinach zastępczych jak i w rodzinnych domach dziecka, najliczniejszą grupę stanowiły dzieci w wieku 7–13 lat (19 354 osoby).
W 2020 r. do rodzinnej pieczy zastępczej po raz pierwszy zostało przyjętych 8 376 dzieci.

W ciągu 2020 r. rodzinną pieczę zastępczą opuściło 5 958 dzieci w wieku do 18 roku życia. Najwięcej z nich (33,7%) powróciło do rodziny naturalnej.
Do adopcji trafiło 1 140 dzieci, natomiast do innej formy rodzinnej pieczy zastępczej 1 521 dzieci.
Z powodu przeniesienia do instytucjonalnej pieczy zastępczej, rodzinną pieczę zastępczą opuściło 782 dzieci.
Wśród 3 743 pełnoletnich wychowanków, którzy w ciągu 2020 r. opuścili rodzinną pieczę zastępczą, 2 086 założyło własne gospodarstwo domowe, a 203 powróciło do rodziny naturalnej lub krewnych.

Placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej

W końcu 2020 r. działało w Polsce 1 205 placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej, z tego 1 193 placówki opiekuńczo-wychowawcze, 10 regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz 2 interwencyjne ośrodki preadopcyjne.
Do placówek opiekuńczo-wychowawczych zalicza się placówki socjalizacyjne (751), rodzinne

(223), interwencyjne (43), specjalistyczno-terapeutyczne (22) oraz placówki łączące zadania (154). Blisko 63% wszystkich placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej to placówki socjalizacyjne

Miejsca w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej posiadały 17 991 miejsc, w tym w placówkach socjalizacyjnych były 11 822 miejsca, w placówkach łączących zadania 3 179, a rodzinnych, interwencyjnych i specjalistyczno-terapeutycznych odpowiednio - 1 682, 675 i 282. Pozostałe placówki posiadały łącznie 351 miejsc.

Wychowankowie instytucjonalnej pieczy zastępczej

Na koniec 2020 r. w instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało 16 029 dzieci. Najliczniejszą grupę stanowili wychowankowie w wieku 14–17 lat (7 196 dzieci). Druga co do wielkości zbiorowość (4 052 osób) to dzieci w wieku 10–13 lat. Najmniej liczna była najmłodsza grupa wiekowa poniżej 1 roku (169 wychowanków). W placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało również 1 696 pełnoletnich, uczących się wychowanków.

W ciągu całego 2020 r. 3 963 wychowanków do 18 roku życia opuściło, z różnych powodów, placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej. Najliczniejsza grupa (37,0% wychowanków) to podopieczni, którzy powrócili do rodziny naturalnej. Powodem opuszczenia placówki przez 27,3% wychowanków było przeniesienie do innego typu instytucjonalnej pieczy zastępczej. Do rodzinnej pieczy zastępczej odeszło 21,5% wychowanków, a 6,0% dzieci zostało przekazanych do adopcji.

Spośród 2 328 wychowanków powyżej 18 roku życia, którzy opuścili placówki, 1 254 założyło własne gospodarstwo domowe, a 837 powróciło do rodziny naturalnej.

Tablica 1. Piecza zastępcza według województw w 2020 - stan w dniu 31 grudnia

1.2. Piecza zastępcza w Wielkopolsce – źródło danych – źródło danych ROPS Poznań

Ze sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wynika, że w 2020 roku na terenie województwa wielkopolskiego w pieczy zastępczej przebywało **5 633 dzieci** (↓ o 43 dzieci), z czego **81,3%** umieszczonych zostało w jej rodzinnych formach.

Łącznie, na terenie województwa funkcjonowało **3 040 rodzin zastępczych** (↓ o 30 rodzin), w których przebywało 4 704 dzieci (↑ o 7 dzieci).

W ostatnich latach widać w Wielkopolsce powolny, ale stopniowy spadek liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz rosnący odsetek dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

W 2020 roku w Wielkopolsce funkcjonowały 1 733 rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem (↓ o 6 rodzin), w których wychowywało się 2 283 dzieci (↓ o 28 dzieci). Z danych wynika też, że w roku oceny nieznacznie wzrosła liczba rodzin zastępczych zawodowych (z 245 do 248), co jest dobrą informacją, ze względu na występujące w tym zakresie deficyt, przebywało w nich 798 dzieci.

Zanotowano za to spadek liczby rodzin zastępczych niezawodowych – 1021 w roku 2020 (↓ o 29 rodzin). Niewielki spadek odnotowano w liczbie placówek pogotowia rodzinnego – z

43 do 41 (155 dzieci umieszczonych), bez zmian pozostaje za to liczba rodzin zastępczych specjalistycznych – 34 rodziny (82 dzieci umieszczonych w 2020 roku). W 2020 roku zostało przeszkolonych 173 kandydatów do prowadzenia rodzin zastępczych (↓ o 2 kandydatów), z czego zdecydowana większość (73,4%) dotyczyła rodzin zastępczych niezawodowych. Nie przeszkolono żadnego kandydata na prowadzącego rodzinny dom dziecka.

Z 2418 rodzinnymi formami pieczy zastępczej współpracowało 159 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, co oznacza, że opieką koordynatorów było objętych 79,8 % (↓ o 0,3 p. p.) rodzin zastępczych z województwa wielkopolskiego.

W roku 2020 w województwie wielkopolskim działało 65 placówek opiekuńczo-wychowawczych (bez zmian w stosunku do roku poprzedniego), w tym 47 pełniło rolę socjalizacyjną, 14 – interwencyjną, a 15-rodzinną (placówki mogą łączyć poszczególne zadania). Według sprawozdań powiatowych zapewniły one opiekę 1 072 dzieciom (↓ o 37 dzieci).

W 15 placówkach typu rodzinnego przebywało 96 dzieci (↓ o 5 dzieci). Średniomiesięczny koszt utrzymania 1 wychowanka placówki opiekuńczo-wychowawczej wynosił 6 012,6 zł. Dla porównania, kwota wydatkowana na utrzymanie miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej jest ponad pięciokrotnie niższa.

W 2020 roku 333 pełnoletnie osoby w województwie opuściły rodziny zastępcze, a 495 osób pełnoletnich opuściło placówki opiekuńczo-wychowawcze. Osoby te skorzystały między innymi z pomocy pieniężnej na usamodzielnienie , pomoc rzeczową oraz kontynuację nauki w wysokości 6.403.545 zł

Kolejną kategorią osób usamodzielnianych są pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej, tj. domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze. W 2020 roku z tego typu wsparcia skorzystało łącznie 76 os. (↓ o 13 os.), którym przyznano świadczenia na kwotę 374 695 zł (↓ o 73 793 zł).

1.3. Piecza zastępcza w 2020 roku Powiecie Wągrowieckim – źródło danych - opracowania własne

W 2020 r. w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej) w powiecie wągrowieckim przebywało **łącznie 187 dzieci** pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodziny naturalnej **oraz pełnoletnich wychowanków,** w tym **157 w pieczy rodzinnej oraz 30 w pieczy instytucjonalnej** (w związku ze zmniejszaniem ilości miejsc - na dzień 31 grudnia 2020 roku w wągrowieckiej pow przebywało 16 podopiecznych, od 17 października 2021 roku placówka osiągnęła 14 osobowy standard).

W porównaniu z 2019 r. liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej zwiększyła się nieznacznie - o 2,7%, przy czym zwiększenie liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej dotyczyło dzieci w pieczy rodzinnej.

Formy rodzinnej pieczy zastępczej

W końcu 2020 r. rodzinna piecza zastępcza funkcjonowała w 68 formach, w tym 34 w formie rodzin zastępczych spokrewnionych, 20 rodzin niezawodowych, 11 rodzin zawodowych oraz 3 rodzinnych domów dziecka.

Wśród rodzin zastępczych rodziny spokrewnione stanowiły 51%, rodziny niezawodowe – 29,4 %, a rodziny zawodowe –20,5 %.

Rodzinna piecza zastępcza

Funkcję rodziny zastępczej pełniło 49 małżeństw i 19 samotnych osób.
Rodziny które przyjęły jedno dziecko stanowiły 57,0%, dwoje dzieci – 20,6 %, troje – 11,76%, zaś czworo i więcej dzieci 10,64 % wszystkich rodzin zastępczych.

Pełnienia funkcji rodziny zastępczej podejmowały się najczęściej osoby w wieku 51–70 lat (58,8% ogólnej liczby osób prowadzących rodziny zastępcze), osoby w wieku 31-40 lat stanowiły 26,5%.

Rodzinne domy dziecka prowadziły 3 małżeństwa .Większość osób (100%) pełniących funkcję rodzinnego domu dziecka była w grupie wiekowej 50–66 lat.

Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej

W rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 157 podopiecznych , w tym 25 dzieci w rodzinnych domach dziecka. Spośród wszystkich osób objętych rodzinna pieczą zastępczą 8 osób posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, a15 było sierotami.
Biorąc pod uwagę wiek podopiecznych umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej, zarówno w rodzinach zastępczych jak i w rodzinnych domach dziecka, najliczniejszą grupę stanowiły dzieci w wieku 7–13 lat (50 osób) oraz w wieku 14-17 lat (48 osób), 12 dzieci nie ukończyło 6 roku życia.
W 2020 r. do rodzinnej pieczy zastępczej po raz pierwszy zostało przyjętych 12 dzieci.

W ciągu 2020 r. rodzinną pieczę zastępczą opuściło 16 dzieci w wieku do 18 roku życia. Czworo powróciło do rodzin naturalnych, do adopcji trafiło 1 dziecko, natomiast do innej formy rodzinnej pieczy zastępczej 11 dzieci.
Z powodu przeniesienia do instytucjonalnej pieczy zastępczej, rodzinną pieczę zastępczą opuściło 1 dziecko.
Wśród 17 pełnoletnich wychowanków, którzy w ciągu 2020 r. opuścili rodzinną pieczę zastępczą, 16 założyło własne gospodarstwo domowe, a 1 powróciło do rodziny naturalnej lub krewnych.

Tab 1. **Rodziny zastępcze <u>zawodowe</u>**-*miesięczny koszt pobytu dziecka w rodzinie zawodowej w roku 2020–* ***2046,42 zł***

Gmina	Typ rodziny zawodowej – stan na dzień 31.12.2020 i 30.11.2021						Ilość dzieci i pełnoletnich wychowanków	
	zawodowa		specjalistyczna		o charakterze pogotowia rodzinnego			
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
m. Wągrowiec	2	2	0	0	0	0	8	7
g. Wągrowiec	2	2	0	0	1	1	10	12
Skoki	3	3	0	0	0	0	8	6

Gołańcz	**1**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2**	**2**
Wapno	**1**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**5**	**4+1**
Damasławek	**1**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**3**	**1**
Mieścisko	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Razem powiat	**10**	**10**	**0**	**0**	**1**	**1**	**36**	**33**

Opiekę – na podstawie zawartych umów zleceń – realizuje aktualnie 11 zawodowych rodzin zastępczych, przy czym **4 rodziny wygaszają swoją działalność** (tzn. sprawują pieczę nad dotychczasowymi podopiecznymi nie przyjmując nowych dzieci) ze względu na osiągnięcie przez opiekunów wieku emerytalnego oraz 1 zawodowa rodzina zastępcza nie deklaruje przyjmowania kolejnych dzieci.

*T*ab. 2 **Rodzinne domy dziecka** - miesięczny koszt pobytu dziecka w rodzinnym domu dziecka w 2020 roku - **1681,47 zł**

Gmina	**Rodzinny dom dziecka**			**Ilość dzieci i pełnoletnich wychowanków**	
	2020	**2021**	**2020/2021**	**2020**	**2021**
Skoki	**2**	**2**	**Skoki , Kuszewo**	**16**	**12+1**
Mieścisko	**1**	**1**	**Mieścisko**	**8**	**7**
Razem powiat	**3**	**3**		**24**	**19+1**

Opiekę – na podstawie zawartych umów zleceń – realizują aktualnie 3 rodzinne domy dziecka, przy **1 dom wygasza swoją działalność** (tzn. sprawują pieczę nad dotychczasowymi podopiecznymi nie przyjmując nowych dzieci) ze względu na osiągnięcie przez opiekunów wieku emerytalnego.

Tab. 3. Rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione *z dzieckiem* ***(*** *miesięczny koszt pobytu dziecka w 2020 roku w rodzinie zastępczej spokrewnionej – 712,00 zł, niezawodowej – 1110,00 zł)*

Gmina zamieszkania rodziny zastępczej	**Ilość rodzin niezawodowych**		**Ilość dzieci i pełnoletnich wychowanków w rodzinach**		**Ilość rodzin spokrewnionych**		**Ilość dzieci i pełnoletnich wychowanków w rodzinach**	
	31.12. 2020	**30.11. 2021**	**31.12. 2020**	**30.11. 2021**	**31.12. 2020**	**30.11. 2021**	**31.12. 2020**	**30.11. 2021**
miejska Wągrowiec	13	14	15	14	20	12	29	19
wiejska Wągrowiec	3	2	4	2	2	4	3	5
Damasławek	0	0	0	0	1	1	1	1
Gołańcz	1	1	2	1	3	4	5	6
Mieścisko	2	1	2	1,	1	4	4	13
Skoki	0	1	0	1	5	5	6	8
Wapno	1	0	1	0	2	2	2	2
Razem	**20**	**19**	**24**	**19**	**34**	**32**	**50**	**54**

W 2020 roku **14 dzieci** pochodzących z naszego powiatu przebywało w rodzinnych formach pieczy zastępczej poza powiatem wągrowieckim (powiat poniósł koszty w łącznej wysokości 197 075 zł tj. przeciętnie 1173,07 zł m-c na dziecko), na dzień 30 listopada b.r. poza powiatem w specjalistycznej pieczy instytucjonalnej przebywa **1 dziecko**, w rodzinnych formach pieczy zastępczej - **12 dzieci oraz osób pełnoletnich.**

II. Podstawa prawna programu

Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej , zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych, zgodnie z art.180 pkt. 1 ustawy z dnia z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (j.t. Dz.U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.) należy do obligatoryjnych zadań własnych powiatu.

Przyjęty Uchwałą Nr VII/49/2019 Rady powiatu Wągrowieckiego w dniu 27 marca 2019 roku *Program rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Wągrowieckim* sankcjonował zaprojektowane obszary, cele i działania wskazanych w programie osób, jednostek i instytucji w trzyletnim, ustawowo określonym okresie, którego termin mija z dniem 31 grudnia 2021 roku, stąd należy przyjąć do realizacji, będący kontynuacją uprzednich kolejny Program rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Wągrowieckim do roku 2024.

II. Cel i obszary programu

Celem opracowania i dalej realizacji kolejnego trzyletniego powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej jest **doskonalenie, wspieranie i rozwijanie** funkcjonującego w Powiecie Wągrowieckim **systemu rodzinnej pieczy zastępczej**.

Zakłada się , że osiągnięcie celu będzie możliwe dzięki :

1. współpracy przy realizacji zadań gmin i powiatu;

2. współpracy z sądami rodzinnymi;

3. wzmocnieniu roli podmiotów niepublicznych;

4. usprawnieniu procesu usamodzielnienia wychowanków;

5. utrzymaniu liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej poprzez :

- rekrutację nowych kandydatów na rodziców zastępczych;

- wykorzystanie potencjału istniejących rodzin;

- zwiększenie stabilności zatrudnienia,

- stworzenie ścieżek rozwoju zawodowego i bezpieczeństwa ekonomicznego;

- poprawę warunków pracy ;

- poprawę dostępu do specjalistów;

- oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu rodziców zastępczych.

III. Zakładane efekty realizacji programu

Funkcjonalny, adekwatny do zaistniałych potrzeb, POWIATOWY SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ, wzmacniany poprzez:

- wzrost wiedzy, umiejętności i świadomości władz lokalnych oraz personelu merytorycznego współtworzącego system pieczy zastępczej w Powiecie Wągrowieckim;
- wzrost jakości pracy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz osób prowadzących rodzinne formy pieczy zastępczej;
- nawiązanie lokalnej sieci współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, których działania dotyczą rodzinnej pieczy zastępczej ;
- zapewnienie rodzinnym formom pieczy zastępczej adekwatnego do potrzeb wsparcia;
- dalsze wdrażanie rekomendowanych na poziomie krajowym standardów pieczy zastępczej.

IV. Źródła finansowania Programu

1. Środki własne powiatu *(art.32 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej);*
2. Dotacje celowe budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych powiatu z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej *(art. 197 ust.1 ustawy o wspieraniu ...);*
3. Inne dostępne w okresie realizacji programu źródła finansowania.

V. Adresaci programu:

1. Dzieci oraz osoby pełnoletnie, przebywające w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej na terenie powiatu wągrowieckiego;
2. Osoby usamodzielniane, które opuściły po osiągnięciu pełnoletniości rodzinne i instytucjonalne formy pieczy zastępczej;
3. Osoby wchodzące w skład systemu pieczy zastępczej: rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe, prowadzący rodzinne domy dziecka, rodziny pomocowe, osoby do pomocy, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej/specjaliści pracy z rodziną, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, asystenci rodzin, pedagodzy, psychologowie, pracownicy socjalni, kuratorzy sądowi, wolontariusze, inni niewymienieni, wspierający dziecko i rodzinę ;
4. Instytucje wchodzące w skład systemu pieczy zastępczej: Powiat Wągrowiecki/PCPR/ Organizator rodzinnej pieczy zastępczej/ Zespół pieczy zastępczej, Miejskie/gminne/ miejsko-gminne ośrodki pomocy społecznej, Placówka opiekuńczo-wychowawcza, Wielkopolski Ośrodek Adopcyjny, Sądy Rodzinne, Zespół Służb Kuratorskich, dzienne placówki wsparcia.

VI. Limity rodzin zastępczych zawodowych

W art. 180 pkt. 1 *ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* wskazano, iż w powiatowym programie dotyczącym rozwoju pieczy zastępczej **zawiera się coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych .**

Zgodnie z wykładnią interpretacyjną przepis ten należy powiązać z art. 56 ustawy tzn. limit rodzin zastępczych zawodowych odnieść tym samym wyłącznie do umów, o których mowa w art. 54 ust. 1 i 2 ustawy. Chodzi więc o nie o ustalenie limitu wszystkich rodzin zastępczych zawodowych w danym roku, **ale tylko tych rodzin zastępczych zawodowych, które powstaną na skutek zawarcia umów z rodziną zastępczą niezawodową spełniającą warunki wskazane w art. 54 ust. 1 i 2 ustawy.** W przypadku umów na pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej zawieranej z kandydatami spełniającymi warunki ustawowe starosta może, ale nie musi, zawrzeć taką umowę, **bez względu na jakikolwiek limit,** kierując się wyłącznie potrzebami środowiska lokalnego na utworzenie rodziny zastępczej zawodowej bądź rodzinnego domu dziecka.

W okresie realizacji niniejszego programu **2 obecnie funkcjonujące niezawodowe rodziny zastępcze** będą uprawnione do skorzystania z obligatoryjnego uprawnienia przekształcenia się w zawodową rodzinę zastępczą, co z perspektywy PCPR – organizatora rodzinnej pieczy zastępczej znajduje merytoryczne uzasadnienie.

Na podstawie analizy potrzeb oraz posiadanych zasobów dla organizacji systemu rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Wągrowieckim określa się limit zawodowych rodzin zastępczych, o których mowa w art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej na lata 2022-2024

2022		**2023**		**2024**		**Ogółem w latach 2022-2024**	
ilość rodzin	**Koszt roczny**	**ilość uprawnionych rodzin**	**koszt roczny (narastająco)**	**ilość uprawnionych rodzin**	**Koszt roczny (narastająco)**	**ilość uprawnionych rodzin**	**Koszt roczny (narastająco)**
1	33.750	1(+1)	92.400	0+(2)	0	**2**	**218.550**

*dla obliczeń przyjęto wynagrodzenie w wysokości 3100 zł brutto miesięcznie

VII. Wytyczne dla osiągnięcia założonych efektów w poszczególnych obszarach

OBSZAR/ CEL 1:

WSPÓŁPRACA PRZY REALIZACJI ZADAŃ GMINY I POWIATU

Uczestnicy

Bezpośrednimi uczestnikami są:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie/Organizator rodzinnej pieczy zastępczej,
- koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej/specjaliści pracy z rodziną/Zespół pieczy zastępczej
- miejskie/gminne, miejsko-gminne ośrodki pomocy społecznej z miejsc pochodzenia dzieci;
- asystenci rodzin/pracownicy socjalni;
- placówka opiekuńczo-wychowawcza w Wągrowcu
- placówka opiekuńczo-terapeutyczna w Gdańsku

Pośrednio odbiorcami są dzieci oraz osoby pełnoletnie pozostające w pieczy zastępczej po osiągnięciu pełnoletniości, a także osoby tworzące rodzinne formy pieczy .

Zakres merytoryczny obszaru:

W powiatach ziemskich, gdzie zadania pieczy zastępczej i wsparcia rodziny są podzielone pomiędzy samorząd powiatowy i gminny szczególnie kluczowe jest dbanie o wzajemne relacje, zarówno pomiędzy instytucjami, jak i poszczególnymi pracownikami.
Niedopuszczalną jest sytuacja, w której uczestnicy reprezentujący ośrodki pomocy społecznej, sąd , PCPR, MGOPS, organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawczej, rodzice zastępczy oraz inne ważne instytucje w ogóle się nie znali, nie mówiąc już o wspólnych systematycznych spotkaniach czy koordynacji prowadzonych działań.
Określony w prawie sztywny podział kompetencji pomiędzy gminą i powiatem powinien sprzyjać efektywnemu działaniu całego systemu, a w szczególności stworzeniu pakietu usług z terenu gmin i powiatu, który mógłby obejmować wszystkie dostępne zasoby, w tym potencjał organizacji pozarządowych, umożliwiających korzystanie z szerokiej, zindywidualizowanej i łatwo dostępnej oferty.
Częstym problemem jest ponadto problem zbyt małej liczby asystentów w gminach, czasem niedopasowanie kwalifikacji do pracy, którą wykonują, co skutkuje zaprzestaniem pracy z rodziną po powierzeniu dziecka do pieczy zastępczej.
Mimo, że gminy mają świadomość współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej, nie zawsze przedkłada się to na decyzje, które miałyby pomóc w ewentualnym powrocie dziecka do rodziców, nie przedkłada się to na podejmowaniu decyzji, do jakiej formy pieczy winno trafić dziecko, czy w rekrutacji kandydatów na rodziców zastępczych
Kolejnym obszarem do wzmocnienia jest obszar współpracy z placówkami oświatowymi, głownie szkołami i przedszkolami, w szczególności w związku z brakiem wolnych miejsc w przedszkolach w trakcie roku szkolnego oraz niewystarczającym przygotowaniem nauczycieli do pracy z dziećmi umieszczonymi poza własną rodziną. Sprawdzonym rozwiązaniem, wykorzystywanym przez powiaty są organizowane lokalnie seminaria, konferencje, szkolenia dla kadry oświaty, w czasie których nauczyciele, pedagodzy czy psycholodzy będą mieli możliwość pogłębienia wiedzy w tak specjalistycznych dziedzinach jak funkcjonowanie dzieci po doświadczeniu traumy, z uszkodzeniem poalkoholowym czy zaburzeniami przywiązania.

Weryfikacja i wskaźniki

1. Ilość szkoleń z zakresu rozdziału kompetencji, odpowiedzialności i interpretacji prawnych,
2. Ilość wspólnie zrealizowanych projektów na rozwój wiedzy i umiejętności,
3. Ilość spotkań przedstawicieli systemu pieczy zastępczej powiatu i gmin,
5. Ilość wydarzeń zwiększających kompetencje pracowników systemu pieczy zastępczej

Osoby odpowiedzialne

1. dyrektor Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej/ kierownik Zespołu pieczy zastępczej,
2. dyrektor Placówki opiekuńczo-wychowawczej

Obszar/cel 2:

WSPÓŁPRACA Z SĄDAMI RODZINNYMI

Uczestnicy

Bezpośrednimi uczestnikami są:
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie/ Organizator rodzinnej pieczy zastępczej,
- Miejskie/gminne, miejsko-gminne ośrodki pomocy społecznej;
- Placówka Opiekuńczo-wychowawcza w Wągrowcu
- Sąd Rodzinny /Wągrowiec/poza powiatem wągrowieckim
- rodziny pochodzenia dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

Pośrednio odbiorcami są dzieci pozostające w pieczy zastępczej, a także rodzinne formy pieczy zastępczej .

Zakres merytoryczny obszaru

Ważnym aspektem pracy z rodziną są decyzje o powrocie do niej dziecka po powierzeniu go do pieczy zastępczej. Tu decydującą rolę odgrywa **sąd rodzinny**, który jednak nie podejmuje decyzji w izolacji – kluczowe znaczenie ma często współpraca lub jej brak z innymi podmiotami tworzącymi system opieki zastępczej. Ważnym jest, aby podejmowane decyzje były **przedmiotem partnerskiej współpracy służb powiatu, gminy i sądu**. Kiedy zapadają, zasadą powinno być utrzymywanie intensywnego wsparcia, w tym asystenta, do momentu przekonania się o stabilnej sytuacji rodziny.
Szczególnie ważnym jest, aby w szczególny sposób dbać o dzieci, które po pobycie w pieczy zastępczej , powróciły do rodziców. Wskazanym jest, aby w miarę możliwości, w sytuacji gdyby ten pobyt nie okazał się trwały, zapewnić im możliwość powrotu do miejsca, w którym już były.

Rodzi się pytanie czy w ogóle jest możliwe rzetelne realizowanie powierzonych gminom i powiatom zadań w tych obszarach zadań bez ścisłej współpracy wszystkich instytucji i ich pracowników. Niestety jeszcze dość często napotykamy trudności we współpracy w tym obszarze, zwłaszcza w zakresie braku wzajemnego zrozumienia i nie brania przez sąd pod uwagę zdania pracowników doskonale znających sytuację i rodzinę, czy to naturalną, czy to zastępczą. Brakuje w tym obszarze rozwiązań, które jednoznacznie i systemowo rozwiązałyby ten problem.
Kolejnym, wymagającym poprawy zagadnieniem jest czasokres rozpatrywania spraw o ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców dziecka, w kontekście przewlekłości postępowań sądowych oraz brak dobrych dla dziecka, konkretnych decyzji dotyczących jego sytuacji. W przypadkach kryzysowych dziecko umieszczane jest w pieczy natychmiastowo- ostateczna decyzja sądu wydawana jest czasami po kilkudziesięciu miesiącach od przyjęcia do pieczy, co przedłuża pobyt w pogotowiu rodzinnym.
Kolejnym problemem do rozwiązania w tym obszarze zgłaszanym przez rodziców zastępczych jest realizacja przez nich samych postanowień o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. W opinii rodziców powoduje to, że dzieci kojarzą ich z zabraniem z domu rodzinnego, a rodzice biologiczni traktują jako wrogów, co utrudnia albo wręcz uniemożliwia

prace z rodziną i budowanie prawidłowych relacji dla dobra dziecka. Wydaje się, że tę sytuację mogłyby poprawić zmiany w przepisach kodeksu postępowania cywilnego, które obowiązek przymusowej realizacji postanowień o odebraniu dziecka i przewożenia go do miejsca sprawowania pieczy przekazywałyby w całości kuratorom rodzinnym poprzez zwolnienie z obowiązku obecności uprawnionego przy przymusowym odebraniu. Doświadczenia organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej pokazują, że w budowaniu klimatu zrozumienia i współpracy sprzyjają organizowane lokalne spotkania, sympozja, konferencje, szkolenia dla uczestników systemu, w których uczestniczą przedstawiciele sądów. Wszystkie działania, które przyczyniają się do rozwoju partnerskiej współpracy mają pozytywny wpływ na wysłuchanie przez sądy opinii faktycznych opiekunów dziecka, przedstawicieli organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz asystenta rodziny, a przede wszystkim samego dziecka

Weryfikacja i wskaźniki

1. Ilość szkoleń z zakresu rozdziału kompetencji, odpowiedzialności i interpretacji prawnych,
2. Ilość wspólnie zrealizowanych projektów na rozwój wiedzy i umiejętności,
3. Ilość spotkań przedstawicieli systemu pieczy zastępczej: sądów, powiatu i gmin,
4. Ilość wydarzeń wzmacniających współpracę z sądami rodzinnymi

Osoby odpowiedzialne

1. dyrektor Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej/ kierownik Zespołu pieczy zastępczej,
2. dyrektor Placówki opiekuńczo-wychowawczej

Obszar 3:

WZMOCNIENIE ROLI PODMIOTÓW NIEPUBLICZNYCH

Uczestnicy

Bezpośrednimi uczestnikami są:
- organizator pieczy zastępcze i Placówka opiekuńczo-wychowawcza ;
- organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie działania organizatora pieczy zastępczej,
- wolontariusze,
- aktywni mieszkańcy i ich grupy nieformalne,
- rodziny zastępcze.

Zakres merytoryczny obszaru

Obywatele, mieszkańcy poprzez tworzenie organizacji pozarządowych, stowarzyszeń mogą w sposób partnerski w relacji z samorządem uczestniczyć w lokalnych procesach podejmowania decyzji i wyznaczania kierunków rozwoju. Odpowiedzialnością samorządu i jego jednostek jest współpraca z organizacjami pozarządowymi w obszarze pożytku publicznego.

Rodziny zastępcze obecnie najczęściej tworzą lub angażują się w dwa rodzaje stowarzyszeń – stowarzyszenia organizowane przez rodziny zastępcze oraz stowarzyszenia organizujące rodziny zastępcze. Dzieje się to jednak rzadko, ponieważ rodziny zastępcze mają niski poziom wiedzy i świadomości na temat zakładania stowarzyszeń i korzyści, jakie to przynosi. W środowisku lokalnym i samorządowym również brakuje wsparcia dla inicjatyw samoorganizowania się i tworzenia stowarzyszeń. W związku z tym rodziny zastępcze nie posiadają swojej reprezentacji, a organizator pieczy zastępczej kontaktuje się indywidualnie z każdą rodziną, nie ma partnera społecznego, z którym może ustalać ramy strategiczne kierunków lokalnego rozwoju pieczy zastępczej. Ruch samopomocowy wśród rodzin zastępczych istnieje, ale są to działania nieformalne i partykularne. Rodziny zgłaszają potrzebę czerpania wsparcia od siebie nawzajem oraz deklarują gotowość do dawania takiego wsparcia innym rodzicom.
System pieczy zastępczej mógłby wiele zyskać na zwiększeniu wpływu nań podmiotów niepublicznych oraz partnerów takich jak rodzice zastępczy.

Celem obszaru jest rozwój stałej i systematycznej lokalnej sieci współpracy między organizatorem pieczy zastępczej i placówką opiekuńczo-wychowawczą, a organizacjami pozarządowymi, działającymi lokalnie zwłaszcza tymi, których działania dotyczą rodzin zastępczych.

Weryfikacja i wskaźniki

1. Liczba grup wsparcia,
2. Zbiorczy raport podsumowujący pracę grupy i obszary wymagające wzmocnienia , sporządzony przez specjalistę prowadzącego grupę,
3. Liczba konkursów z obszaru wspierania rodziny i pieczy zastępczej dla organizacji pozarządowych.

Osoby odpowiedzialne,

1. Dyrektor Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
2. Dyrektor Placówki Opiekuńczo-wychowawczej

Obszar 4

USPRAWNIENIE PROCESU USAMODZIELNIANIA WYCHOWANKÓW

Uczestnicy

Bezpośrednimi uczestnikami są: pełnoletni wychowankowie rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej, Organizator rodzinnej pieczy zastępczej oraz Placówka opiekuńczo-wychowawcza.
Pośrednio odbiorcami są osoby i instytucje tworzące system pieczy zastępczej oraz opiekunowie usamodzielnienia.

Zakres merytoryczny

W powiecie wągrowieckim nie są dostępne, w trybie ciągłym interdyscyplinarne działania wspierające usamodzielnienie wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. Osoby usamodzielniane korzystają oczywiście z obligatoryjnego wsparcia, o którym mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w postaci: świadczeń na kontynuację nauki, świadczeń na usamodzielnienie oraz pomoc rzeczową, pomocy prawnej i psychologicznej oraz ze świadczenia z pomocy społecznej w postaci możliwości pobytu w mieszkaniu chronionym. Na trwałą kontynuację zasługują podejmowane dotychczas działania – dobre praktyki tutejszego Centrum na rzecz usamodzielnianych podopiecznych pieczy, realizowane w ramach projektów współfinansowane ze środków Unii Europejskiej. Wśród nich w szczególności : dopłaty do wynajmu mieszkania na wolnym rynku, programy stażowe dla usamodzielnianych wychowanków, wsparcie mentorów, którzy uzupełniali zadania opiekuna usamodzielnienia, finansowanie kursów kompetencyjnych, zawodowych itp.
Brakuje też ciągle formy „elastycznego usamodzielniania", która pozwalałaby na wycofanie się pełnoletniej osoby z podjętej pochopnie , pod wpływem emocji, decyzji o opuszczeniu rodziny zastępczej czy placówki opiekuńczo-wychowawczej.
Należy zastanowić się także i uregulować kwestię usamodzielnień niepełnosprawnych wychowanków rodzinnych form pieczy zastępczej- w opinii osób mających w pieczy takich podopiecznych brak dobrych rozwiązań prawnych oraz realnego wsparcia w tym procesie powoduje, że rodziny zastępcze obawiają się przyjmować dzieci z niepełnosprawnością. Potwierdza ten fakt znikoma w kraju ilość rodzin specjalistycznych. Rodziny zastępcze zgłaszają, że po wielu latach sprawowania bezpośredniej opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi, nie chcą umieszczać ich w domach pomocy społecznej (co jest wtórną instytucjonalizacją), gdy tymczasem u nas tak jak i w większości powiatów jest to jedyna oferta. Wśród wartych do rozważenia propozycji rozwiązań jest wprowadzenie mechanizmu, który pozwoli pozostać w dotychczasowej rodzinie zastępczej pełnoletniemu podopiecznemu na zasadach zbliżonych do „ rodzinnego domu pomocy społecznej". Innym rozwiązaniem mogłyby być prowadzenie mieszkań chronionych w środowisku, w którym osoba z niepełnosprawnością czuje się swobodnie.

Weryfikacja i wskaźniki

1. Ilość zrealizowanych indywidualnych programów usamodzielnienia w roku.
2. Ilość osób korzystających z zasobów mieszkania chronionego/ ilość osób oczekujących
3. Ilość osób pełnoletnich pozostających w dotychczasowych rodzinach zastępczych lub placówce opiekuńczo-wychowawczej
4. Ilość osób usamodzielnianych korzystających z pozaustawowych form wsparcia.

Osoby odpowiedzialne

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie/ Organizator rodzinnej pieczy zastępczej
Dyrektor Placówki opiekuńczo-wychowawczej

Obszar 5

UTRZYMANIE LICZBY MIEJSC W RODZINNYCH FORMACH PIECZY ZASTĘPCZEJ poprzez :

- rekrutację nowych kandydatów na rodziców zastępczych;

- pełniejsze wykorzystanie potencjału istniejących rodzin;

- zwiększenie stabilności zatrudnienia;

- stworzenie ścieżek rozwoju zawodowego i bezpieczeństwa ekonomicznego ;

- poprawę warunków pracy ;

- poprawę dostępu do specjalistów;

- oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu rodziców zastępczych

Uczestnicy

Bezpośrednimi uczestnikami są:
- osoby tworzące rodzinne formy pieczy zastępczej,
- kandydaci na rodziców zastępczych;
- PCPR/ Organizator rodzinnej pieczy zastępczej,

Pośrednio odbiorcami są dzieci oraz osoby pełnoletnie pozostające w pieczy zastępczej.

Zakres merytoryczny

- REKRUTACJA NOWYCH KANDYDATÓW NA RODZICÓW ZASTĘPCZYCH

Warunkiem dla skutecznej realizacji założeń deinstytucjonalizacji jest utrzymanie/zwiększanie liczby rodzin zastępczych, do których mogą trafić dzieci, także te obecnie przebywające w instytucjach. Problemem jest jednak znalezienie kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, którzy spełnialiby wymogi ustawy o wspieraniu rodziny i systemie. Pomocnym mogłyby okazać się kampanie zachęcające do zostania rodzicem zastępczym, cykle spotkań specjalistów pieczy zastępczej oraz samych zawodowych form pieczy zastępczej z młodzieżą ze szkół średnich, informacja upubliczniona we wszystkich zakładach opieki zdrowotnej, spot reklamowy przed seansem filmowym, spotkania informacyjne z pracownikami ośrodków pomocy społecznej, instytucji oświatowych , urzędów pracy, spotkania z sołtysami i duchowieństwem, artykuły w prasie, reportaże czy zapraszanie rodziców zastępczych do udziału w ważnych wydarzeniach lokalnych.
W skali kraju odpowiednio 13 % rodzin zastępczych niezawodowych i 21 % obecnych rodziców zastępczych sprawujących tę rolę zawodowo było wcześniej pracownikami szeroko pojętego systemu wsparcia dziecka i rodziny (wychowawcy, pracownicy socjalni, kuratorzy, nauczyciele, urzędnicy). Może to świadczyć, że ci pracownicy stanowią potencjalną grupę, spośród której mogą się rekrutować kandydaci, mimo że w czasie prowadzonych warsztatów wielu uczestników wskazywało, że ze względu na świadomość jak trudna jest opieka nad dziećmi powierzonymi do pieczy zastępczej, raczej nie zdecydowaliby się na zostanie rodzicami zastępczymi.
Bardzo istotnym zagadnieniem związanym z budowaniem bazy rodzin zastępczych jest konieczność wzmożonej opieki nad już istniejącymi rodzinami, bo najskuteczniej promują rodzicielstwo zastępcze zadowoleni z pełnienia swojej roli i mający poczucie skutecznego wsparcia rodzice zastępczy.
Jednocześnie wskazana byłaby koordynacja tych działań na poziomach wojewódzkim i krajowym oraz jedna silna kampania wizerunkowa budująca etos rodzica zastępczego.

- PEŁNIEJSZE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU ISTNIEJĄCYCH RODZIN

Trudności w znalezieniu nowych kandydatów na rodziców zastępczych skłaniają do lepszego wykorzystania potencjału istniejących rodzin, który bywa należycie spożytkowany. Istotną barierą utrudniającą wykorzystanie istniejącego potencjału rodzin zastępczych są warunki mieszkaniowe nie pozwalające na pełne wykorzystanie ich predyspozycji. Należy zastanowić się nad powierzeniem wynajętego lub zakupionego przez powiat mienia zawodowym formom pieczy zastępczej, traktując to jako swego rodzaju mieszkanie służbowe na czas opieki nad powierzonymi dziećmi.
Częstym problemem jest także brak możliwości wynegocjowania porozumień między powiatami w celu umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej poza powiatem pochodzenia. Efektem tego są sytuacje, w których w niektórych powiatach są rodziny z wolnymi miejscami a w innych dzieci, dla których nie ma rodzin.

- ZWIĘKSZENIE STABILNOŚCI ZATRUDNIENIA

Stabilizacja sytuacji rodzica zastępczego jest kluczowa w procesie wychowania powierzonych dzieci. Badania jakościowe w przedmiotowym zakresie pokazują, że osoby prowadzące placówki typu rodzinnego, które pracują w oparciu o umowę o pracę miały znacznie większe poczucie bezpieczeństwa i ciągłości swojej pracy, co nierzadko przedkładało się na jakość sprawowanej przez nich opieki.
Z rodzinami zastępczymi zawodowymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka- w obecnym stanie prawnym - istnieje możliwość zawarcia umowy cywilno-prawnej na maksymalny możliwy okres tj. na 5 lat.

Niedopuszczalnym jest stosowanie praktyk stosowania przez powiaty „naprzemiennych umów cywilnoprawnych" polegających na podpisywaniu na dany rok umów z nowymi rodzinami zawodowymi i równocześnie rozwiązaniu lub nie przedłużeniu dotychczasowych. Niedopuszczalnym jest również ustalanie zbyt niskich limitów rodzin zastępczych na dany w Powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej w celu ominięcia obligatoryjnego zawarcia umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej, gdy rodzina spełnia wszystkie warunki do tego wymagane.

- STWORZENIE ŚCIEŻKI ROZWOJU ZAWODOWEGO i BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE

W powiecie wągrowieckim docenia się doświadczonych rodziców zastępczych, korzysta z ich wiedzy w procesie kształcenia kandydatów, w poszukiwaniu nowych rozwiązań w obszarze rodzinnej pieczy zastępczej. Zdarzają się jednak sytuacje, że rodzice zastępczy obawiają się o własną przyszłość. Najczęstszą barierą w przedmiotowym obszarze jest brak jasno określonej ścieżki rozwoju zawodowego, co wiąże się dalej z problemem stabilności i ciągłości zatrudnienia oraz z nieadekwatnym poziomem wynagrodzeń dla rodziców zastępczych. Biorąc pod uwagę trendy w całej gospodarce, a szczególnie utrzymujący się wysoki popyt na pracowników i szybko rosnące wynagrodzenia, trzeba odnotować liczne postulaty zawodowych rodziców zastępczych, którzy zwracają uwagę na konieczność dostosowania ich wynagrodzeń do poziomu lokalnego rynku pracy. Rodziny zastępcze mają poczucie specyfiki swojej pracy, jednocześnie wskazują, że dysproporcja w ich wynagrodzeniach w konfrontacji z lokalnym rynkiem pracy, działa demotywująco i wpływa negatywnie na ich poczucie satysfakcji zawodowej. Osoby zawodowo pełniące funkcję rodzin zastępczych/ prowadzących rdd czasami obawiają się własnej przyszłości i ryzyka niezaspokojenia podstawowych potrzeb

bytowych z powodu nie zgromadzenia dostatecznego kapitału emerytalnego. Obawy te wynikają nie tylko z wysokości wynagrodzeń, co z braku, do 2016 roku opłacania składek emerytalnych od podpisywanych z rodzicami zastępczymi umów zleceń.

- POPRAWA WARUNKÓW PRACY

Stabilność zatrudnienia oraz podniesienie wynagrodzeń to nie jedyne postulaty rodziców zastępczych wskazywane jako bariery w rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej. Równie ważna jest szeroko rozumiana poprawa warunków pracy, która obejmuje także sytuację rodziców niespokrewnionych, którzy nie pobierają wynagrodzenia.
Rodzice zastępczy wskazują na potrzebę wsparcia prawidłowej organizacji kontaktów z rodzicami biologicznymi- bowiem problem współpracy z rodzinami naturalnymi stanowi jedno z największych wyzwań w pracy rodzica zastępczego. Wydaje się, że nie istnieje jeden dobry schemat, który sprawdzałby się w każdym przypadku, nawet w ramach tej samej rodziny zastępczej trzeba szukać elastycznych rozwiązań adekwatnych do potrzeb. Powtarzalnym jest jednak fakt, że jeśli rodziny zastępcze są otoczone wsparciem w tym obszarze – na przykład w postaci doboru miejsca spotkań, mediacji w sytuacjach trudnych, brania pod uwagę stanu dziecka i jego zmieniających się potrzeb co do kontaktów, pojawia się znacząco większa otwartość i gotowość do wzajemnej współpracy rodzin zastępczych i biologicznych.

Postulowana jest nadto konieczność podjęcia działań poprawiających funkcjonowanie rodzin pomocowych, wolontariatu, organizacja spotkań dla dzieci, pomoc w organizacji wyjazdów na wypoczynek letni i zimowy. Istotna wagę prawidłowym wykonywaniu roli rodzica zastępczego mają ponadto wysokiej jakości szkolenia, dobierane adekwatnie do zgłaszanych przez rodziny zastępcze potrzeb, dające efekt w postaci rzeczywistego wzrostu kompetencji.
Istotne znaczenie ma również fakt całkowitej bezstronności i braku zależności okresowo psychologa oceniającego predyspozycje i motywacje oraz stan zdrowia kandydatów i rodziców zastępczych.
Kolejnym ważnym obszarem jest faktyczne korzystanie przez zawodowych rodziców zastępczych z prawa do wypoczynku zarówno krótko jak i długotrwałego.

- POPRAWA DOSTĘPU DO SPECJALISTÓW

Rodzice zastępczy oraz specjaliści organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wielokrotnie wskazują problem niewystarczającego wsparcia specjalistycznego, w szczególności usług medycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.
Analizując proponowane rozwiązania tego problemu wydaje się, że należałoby zadbać o szybki dostęp do specjalistów zarówno dla dzieci powierzonych do pieczy zastępczej jak i rodzin przyjmujących dzieci. Czas upływający obecnie na oczekiwaniu na proces diagnozy, leczenia, rehabilitacji, terapii znacząco obniża efektywność opieki sprawowanej przez rodziny zastępcze. Brak dostępu do specjalistów, przede wszystkim w kontekście konieczności sprawnie prowadzonej diagnozy dzieci powierzonych, organizowania procesu leczenia, rehabilitacji, czy terapii to jeden z najpoważniejszych zgłaszanych problemów. Zasadnym jest poszukiwanie rozwiązań, które pozwolą objąć dzieci powierzone do pieczy zastępczej preferencyjnymi warunkami korzystania z usług medycznych, choćby w postaci „bonu" uprawniającego do krótszego okresu oczekiwania. Dobrą praktyką, do rozważenia w

powiecie jest udzielenie szczególnego rodzaju wsparcia w korzystaniu z zasobów powiatu w postaci poradni psychologiczno-pedagogicznej.
Ważną jest przy tym jest możliwość korzystania ze wsparcia specjalistycznego, w tym terapeutycznego także samych rodziców zastępczych. Co do zasady rodzina zastępcza powinna być traktowana jako integralny organizm, w którym żaden człowiek nie może pozostawać „niewidzialny".W praktyce oznacza to, że należy brać pod uwagę potrzeby wszystkich osób ją tworzących, również dzieci biologicznych, jako najbliższego otoczenia dzieci powierzonych. Pomijanie dzieci własnych w działaniach organizatora stawia pod znakiem zapytania sens kierowania się modelem rodzinności w pełnionej roli.

- PRZECIWDZIAŁANIE WYPALENIU ZAWODOWEMU RODZICÓW ZASTĘPCZYCH

Rodziny zastępcze, które już zostały ustanowione powinny być jak najbardziej trwałe i sprawować pieczę nad powierzonymi dziećmi długie lata, tym bardziej, że każda zmiana pobytu dziecka nie tylko przynosi mu poważne szkody emocjonalne, ale także pociąga za sobą konkretne koszty finansowe. Ponadto im dłużej funkcjonuje dana rodzina, tym więcej doświadczeń zbiera i tym bardziej różnorodnej pomocy może udzielać następnym podopiecznym. To z doświadczonych rodzin wywodzą się często kierujący POWTR i RDD czy rodziny specjalistyczne. Ogólny wniosek z prowadzonych badań wskazuje więc, że traktowanie rekrutowanych i przeszkolonych rodziców zastępczych (także spokrewnionych) jako inwestycji jest jak najbardziej uprawnione. Z tej perspektywy należałoby rozważyć skonstruowanie sprawnie działającego systemu wsparcia, który zapobiega wypaleniu się rodzin oraz powala na bardzo wczesnym etapie na identyfikację problemów i ich rozwiązanie.

Weryfikacja i wskaźniki

1. Ilość czynnych zawodowych form pieczy zastępczej rodziców zastępczych w roku;
2. Stopień wykorzystania potencjału istniejących rodzin;
3. Ilość opracowanych ścieżek rozwoju zawodowego rodziców zastępczych;
4. Odczuwalny wzrost warunków pracy ;
5. Ilość porad specjalistów;
6. Formy przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu rodziców zastępczych

Osoby odpowiedzialne

1. Dyrektor organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
2. Zespół pieczy zastępczej

Zakończenie

Przygotowanie do samodzielnego i odpowiedzialnego dorosłego życia, w przypadku każdego dziecka, powinno być absolutnym priorytetem. Z dostępnych statystyk wynika, że jest to znacznie łatwiejsze w przypadku podopiecznych wychowywanych w rodzinnej

pieczy zastępczej, spośród których 76% usamodzielnianych zakłada własne gospodarstwo domowe, w przypadku młodzieży z pieczy instytucjonalnej ten odsetek wynosi 50%.

Planując harmonijny rozwój pieczy zastępczej , zgodny z ideą deinstytucjonalizacji, powiat ma do wyboru wiele możliwości. Bezdyskusyjnym pozostaje fakt, że dobra komunikacja i przepływ informacji pomiędzy wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w proces wsparcia rodziny i powierzonego w pieczę dziecka gwarantuje to, że podejmowane decyzje będą uwzględniały wszystkie uwarunkowania i będą realizowane w sposób spójny i konsekwentny.